

Na záver treba konštatovať, že práve v dôsledku vedeckej náročnosti je kniha napriek veľmi zaujímavej téme kynizmu prístupná len veľmi úzkemu okruhu záujemcov. Ide teda skôr o akýsi zberateľský kus patriaci do knižníc vedcov, profesorov a ďalších odborných filozofov, špecializujúcich sa na dejiny antického myslenia.

Zuzana Zelinová

Literatúra

KALAŠ, A. (2008): *Raný pyrrhonismus aneb blažený život bez hodnot?* Praha: OIKOYMENH.
SUVÁK, V. (2011): Antisthenés medzi Sókratom a Diogenom. *Filozofia*, (66) 6, 545-557.

Zuzana Zelinová
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
Šafárikovo nám. 6
818 01 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: zelinova13@gmail.com

COLLOBERT, C. – DESTRÉE, P. – GONZALEZ, F. J. (eds.):

Plato and the Myth. Studies on the Use and Status of Platonic Myths

Leiden: Brill, 2012, 476 s.

Uznáním mýtu ako relevantného prvku Platónovej filozofie sa vynorilo množstvo otázok, ktorých nevyjasnenosť založená na nejednoznačnom vzťahu *mythos – logos* otvára priestor na polemiku. Recenzovaný zborník si kladie za cieľ ukotviť danú problematiku v širšom kontexte a ukázať, že Platón, ktorý na prvý pohľad vytvára konflikt medzi filozofiou a literatúrou je naopak v mnohých ohľadoch príkladom jeho prekonania. Nielenže písal dialógy, ale vytvoril mýty, ktorých nejasný epistemologický status reflektuje nejednoznačnosť vzťahu medzi filozofiou a literatúrou. Publikácia pozostávajúca z dvadsiatich príspevkov je rozdelená na dve časti. Prvá časť je venovaná otázkam interpretácie mýtu v širšom kontexte Platónových prác a ponúka odpovede na otázku statusu mýtu v Platónovej filozofii. Druhá časť obsahuje príspevky venujúce sa konkrétnym mýtom, pričom autori sa usilujú určiť ich funkciu v danom dialógu. Vzhľadom na početnosť príspevkov sa budem bližšie venovať vybraným článkom, na ktorých je možné demonštrovať originálny prístup k jednotlivým mýtom aj špecifický spôsob ich čítania.

Úvodný príspevok Glenna W. Mosta *Plato's Exoteric Myths* sa venuje vzťahu *mythos – logos*, zameriavajúc sa na identifikovanie mýtických pasáží a ich vzájomnú koexistenciu. Autor konfrontuje rôzne stratégie, ktorých cieľom je nájsť kritérium, za pomoci ktorého by bolo možné vyabstrahovať všetky mýtické pasáže. Následne rozvíja interpretatívnu stratégiu, berúcu do úvahy aj konkrétne podmienky, situáciu spolurečníkov a ich poslucháčov, ktorých pragmatická vzájomná jazyková interakcia konštituuje nezameniteľnú dramatickú kvalitu Platónových prác. Most navrhuje osem kritérií, na základe ktorých možno identifikovať mýtické pasáže v Platónových dialógoch: 1. Platónove mýty sú takmer vždy monologické – na pozadí živej

diskusie ich rozprávač rozpráva bez prerušenia; 2. rozpráva ich starší rozprávač mladšiemu poslucháčovi; 3. vracajú sa k staršej, skutočnej alebo vymyslenej, ústnej tradícii; 4. zaoberajú sa udalosťami a objektmi, ktoré nemôžu byť verifikované; 5. svoju autoritu odvodzujú z tradície; 6. majú psychagogický efekt; 7. sú konštruované ako narácie; 8. nachádzame ich buď na začiatku dialektického skúmania, alebo na jeho konci. O úplnosti Mostových kritérií by sme, prirodzene, mohli polemizovať. Autor priznáva, že kritériá sú kontroverzné, mnohé z nich pripúšťajú výnimky, a preto sa nebráni prípadnej modifikácii či rozšíreniu jeho repertoáru. Ide však o zaujímavý repertoár, ktorý je do značnej miery schopný abstrahovať pasáže mýtického charakteru.

Zaradením Mostovho príspevku na úvod zborníka sa čitateľovi núka možnosť konfrontovať jeho výber kritérií s ostatnými príspevkami prvej časti, ktoré prezentujú odlišné pohľady na vzťah *mythos* – *logos* a jeho interpretáciu. M. Dixsaut sa v kapitole *Myth and Interpretation* usiluje o novú definíciu mýtu, založenú na troch pravidlách. H. Tarrant v príspevku *Literal and Deeper Meanings in Platonic Myths* nastoľuje otázku interpretácie mýtu na základe rozlíšenia jeho doslovného a hlbšieho významu. Nasledujúce tri kapitoly venujú pozornosť Platónovmu špecifickému spôsobu písania. G. R. F. Ferrari v stati *The Freedom of Platonic Myth* na príklade mýtov z dialógov *Gorgias* a *Timaios* ukazuje, že vzťah *mythos* – *logos* je u Platóna skôr formálny. Spolueditorka C. Collobert v kapitole *The Platonic Art of Myth Making* definuje Platónov mýtus ako informatívnu *fantasmu*, ktorá je svojou funkciou odlišná od tradičného mýtu ako doxastickej *fantasmy*. Prvú časť uzatvára príspevok P. Destréeho s názvom *Spectacles from Hades. On Plato's Myths and Allegories in the Republic*, v ktorom zastáva názor, že primárnou funkciou mýtu je pôsobenie na emócie poslucháčov a na iracionálnu stránku ich duše.

V druhej časti publikácie sa editorom podarilo vytvoriť podnetný celok, ktorý prezentuje rôzne postoje k jednotlivým mýtom a ich funkciám v konkrétnom dialógu. Čitateľ má vo väčšine prípadov k dispozícii minimálne dve alternatívne interpretácie konkrétneho mýtu, čím sa mu otvára priestor na ich vzájomnú konfrontáciu. Ako ilustratívny príklad nám poslúžia dve originálne interpretácie mýtu v závere dialógu *Gorgias*. Prvú z nich ponúka R. G. Edmonds v kapitole *Whip Scars on the Naked Soul: Myth and Elenchos in Plato's Gorgias*. Podľa neho nám správna interpretácia mýtu môže pomôcť porozumieť povahe sokratovského *elenchu*. Edmonds tvrdí, že mýtus nielenže poukazuje na kontrast medzi Sókratovým *elenchos* a prostriedkami rétoriky, ale opis rozsudku a trestu ako istého druhu liečebnej kúry vysvetľuje účinky *elenchu* na Sókratových partnerov. V centre pozornosti príspevku je medicínska metafora. Edmonds ukazuje, že *elenchos* nielen že je opísaný v medicínskych termínoch, ale mýtus v závere dialógu oddeľuje diagnostické funkcie od liečebných funkcií tohto procesu, a to prostredníctvom obrazu súdu (ako diagnostickej funkcie *elenchu*) a trestu (ako liečebnej funkcie *elenchu*). Usiluje sa tak dokázať, že *elenchos* nie je výlučne negatívny proces. Naopak, v rámci limitujúceho aspektu dobrovoľného podrobenia sa *elenchu* je *elenchos* opísaný ako očisťujúci liek navrhnutý tak, aby pomohol duši dosiahnuť harmonický stav.

Štúdia z pera Ch. Rowa s názvom *The Status of the Myth of the Gorgias: or Taking Plato Seriously* si kladie za cieľ ukázať, že v dialógu *Gorgias* v pasáži 523a Sókrates rozpráva príbeh, v rámci ktorého pracuje s niekoľkými úrovňami porozumenia. Sókrates sa totiž o príbehu vyjadruje ako o *logu*, o ktorom neváha hovoriť ako o priamočiarej pravde, ktorá sa zároveň prekrýva s inými, výlučne mýtickými prvkami. Dialóg je podľa Rowa jasným príkladom tohto dvojúrovňového Platónovho prístupu, hlavne vo vzťahu k spôsobu použitia idey trestu. Na povrchu sa totiž javí, ako korešpondujúci s každodenným použitím pojmu trestu. Avšak to je

len jedna úroveň toho, čo Platón v texte tvrdí, pretože ak má trest skutočne umožniť človeku stať sa lepším, tak trest v bežnom zmysle tohto slova túto požiadavku nenapĺňa. Väznenie, pokuty či exil môžu dopomôcť k tomu, aby zločinec nekonal spôsobom, ktorý viedol k trestu, ale rovnako môžu viesť páchatel'a k tomu, aby bol v budúcnosti opatrnejší a lepšie zahladil stopy. Rowe argumentuje, že jediný spôsob zmeny ľudských presvedčení vedie cez racionálne vysvetlenie. Tvrdí, že Platón v *Gorgiovi* pracuje s dvomi odlišnými predstavami trestu: v rámci prvej z nich sa usiluje presvedčiť spolurečníkov v termínoch, ktorým sú schopní rozumieť – Sókratés zobrazuje duše zločincov v homérskom štýle a tresty, ktoré sú im vymerané, predstavujú istý druh odplaty. Zároveň kreuje inú, filozofickú úroveň porozumenia ideii trestu, a to je trestanie prostredníctvom sily argumentu, ktorému je v priebehu dialógu vystavený Sókratov oponent Kalliklés. Rowova interpretácia a Edmondsova interpretácia majú niekoľko styčných bodov. V závere obidvaja dospievajú ku konštatovaniu, že Sókratovo skúšanie Kallikleia je istou formou trestu. Ich argumentačné aj metodické východiská sú však odlišné, preto je zaujímavé sledovať, akým spôsobom dospejú k takmer identickému záveru. Čitateľ má možnosť konfrontácie rôznych interpretácií aj v prípade mýtov v dialógoch *Protagoras*, *Ústava*, *Faidros* a *Timaios*. Súčasťou zborníka sú aj štúdie venované mýtom v dialógoch *Faidón* a *Politikos*.

Na záver možno konštatovať, že recenzovaný zborník je z hľadiska formy aj obsahu vďaka dareným projektom. Vyčítať mu možno azda len to, že druhá časť zborníka mohla byť v záujme väčšej prehľadnosti rozdelená aspoň na dve časti. Tento malý nedostatok možno však ľahko odpustiť, najmä ak obsah kapitol spĺňa zámer jeho tvorcov a originálnym spôsobom napomáha lepšiemu porozumeniu problematike Platónových mýtov.

Anežka Chovanková

Anežka Chovanková
Katedra filozofie FF UMB
Tajovského 40
974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika
e-mail: anezka.chovankova@umb.sk

EMIL VIŠŇOVSKÝ:

Richard Rorty a zrkadlo filozofie

Bratislava: Kalligram 2015, 355 s.

Rortyho *opus magnum* *Philosophy and the Mirror of the Nature* uzrelo svetlo akademického sveta pred takmer štyrmi desaťročiami (v roku 1979¹). Ako hovorí sám autor, myslel v nej najmä na (spornú?) budúcnosť filozofie, pri jej písaní pociťoval potrebu „identifikovať niektoré predpoklady, na ktorých stoja problémy modernej filozofie“ (Rorty 2000, xii).

---

¹ V slovenskom preklade E. Hábovej a v nakladateľstve Kalligram vyšlo v roku 2000 pod názvom *Filozofia a zrkadlo prírody*.